

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Природничий факультет
Кафедра екології

Дипломна робота
магістра

з теми: « Еколого-економічна оцінка лісоресурсного потенціалу та діяльності ДП «Новоушицьке лісове господарство» »

Виконала: Косташ Тетяна Віталіївна
магістр 2 курсу
Ecolb1-M18 групи

Керівник: Семерня О.М., д.п.н.,
доцент

Рецензент: Любинський О.І., д.с.-г.н.,
професор

Кам'янець - Подільський – 2019 року

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
1.1. Особливості та напрями оцінки лісів	7
1.2 Еколого-економічна оцінка лісів	21
РОЗДІЛ II МАТЕРІАЛ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ	30
2.1. Коротка характеристика підприємства	30
Адміністративно-організаційна структура та загальна площа	30
2.2.МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ЛІСНИХ РЕСУРСІВ	35
2.3 ОХОРОНА ПРАЦІ ПРИ ВИКОНАННІ ЛІСОКУЛЬТУРНИХ РОБІТ	37
РОЗДІЛ III РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	42
3.1. Характеристика лісового фонду ДП “Новоушицьке лісове господарство”	42
3.2. Особливості лісовідновлення та лісорозведення	46
3.3. Рубки головного користування і лісовідновлювальні рубки	56
3.4. Рубки догляду за лісом і санітарні рубки	59
3.5. Заходи щодо підвищення ефективності та якості лісокультурних робіт	62
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	67

ВСТУП

Актуальність теми. В економіці України лісова галузь відіграє визначну роль в соціально-економічному розвитку багатьох регіонів і формує експортний потенціал країни на світових ринках. В результаті поєднання двох основних функцій лісу, соціально-економічної та екологічної, формується лісовий потенціал України, який характеризує максимально можливу ефективність такого поєднання. Проте, навіть сьогодні відсутні механізми, які дозволяють на практиці сягнути максимальної ефективності використання лісових ресурсів в системі збалансованого лісогосподарського землекористування. Виходячи з цього, актуальним є з'ясування стану та основних тенденцій розвитку лісового господарства з точки зору збалансованого лісокористування та лісовідновлення.

Нині в Україні спостерігається складна ситуація, за якої стан лісових екосистем не відповідає еколого-економічним вимогам. Причиною такої ситуації є складність прийняття управлінських рішень в галузі лісового господарства зумовлене довготривалістю лісовирощування та складністю прогнозування майбутніх варіантів розвитку подій як економічного так і екологічного характеру. Проте збалансоване використання лісових ресурсів забезпечується не лише процесами їх споживання, а й процесами відтворення, які разом складають основу для розвитку лісового потенціалу. Тому нині гостро постало завдання забезпечення не просто ефективної, а екологічно збалансованої системи управління лісовим господарством.

Розглядаючи питання удосконалення механізмів та інструментів лісоуправління слід вивчити і проаналізувати діяльність в лісовому господарстві країни для виявлення напрямів їх найефективнішого використання. Економічні перетворення в країні, що проводяться протягом майже трьох десятиків років у лісовій галузі, супроводжуються значними

змінами в структурі вітчизняного лісового господарства, а також впливають на рівень еколого-економічної ефективності лісокористування.

Ліс — своєрідний елемент географічного ландшафту, який складається з великої сукупності деревних, чагарникових, трав'янистих рослин та інших організмів, які займають більш або менш значну площу, впливають одне на одного, зайнятий ними простір, навколишню територію і прилеглі шари атмосфери.

Ліс є складною багатофункціональною системою, і спрощене оцінювання його потенціалу, яке зводилося до визначення запасів деревних та недеревних ресурсів, не давало можливості повною мірою врахувати здатність його окремих компонентів продукувати екосистемні послуги, зокрема в частині зміцнення агроландшафтів, упередження надходження шкідливих речовин у природні водні об'єкти, поглинання вуглекислого газу та емісії кисню.

Проблемні питання розвитку та реформування лісового господарства досліджені у працях І. Антоненко, В. Голяна, Т. Довгого, О. Дребот, Н. Зіновчук, Я. Ковалю, С. Мельника, Є. Мішеніна, В. Пили, І. Синякевича, О. Фурдичка, М. Шершуна та ін. У роботах зазначених авторів відображені дослідження, що сприяють розвитку наукового розуміння вирішення завдань організації лісогосподарського виробництва в цілому. Сучасні умови розвитку вітчизняної економіки вимагають посилення ролі налагодженої взаємодії між різними галузями, які для підвищення ефективності власного виробництва використовують продукцію інших галузей. З огляду на це, лісове господарство включає в себе також механізм економічних взаємовідносин, що включає виробничу, переробну, збутову та природо-господарську сфери. Тому ефективне функціонування вітчизняної лісової галузі передбачає необхідність детального еколого-економічного аналізу в контексті збалансованого розвитку.

Сьогодні вітчизняна лісова галузь відіграє значну роль в соціально-економічному житті суспільства. Водночас лісові екосистеми

виконують захисну функцію довкілля, а також призначені для задоволення екологічних потреб людини. До теперішнього часу сформувалося науково-прикладне уявлення про лісову екосистему як єдності землі, лісової рослинності, тваринного світу та інших компонентів навколишнього природного середовища, що мають важливе екологічне, соціальне та економічне значення.

Лісове господарство України переходить до стадії інтенсивного екологічно незбалансованого лісокористування. Попри покращення економічних показників ведення лісового господарства одночасно спостерігається погіршення екологічних. Так багато найважливіших елементів лісового господарства, включаючи охорону лісів, лісовпорядкування, інвентаризацію лісів, лісовідновлення, захисне лісорозведення практично не розвиваються і знаходяться на низькому рівні. Варто також зазначити, що податкові надходження до бюджету країни не покривають необхідних коштів на охорону та відтворення природних ресурсів в лісовому господарстві.

Мета роботи: Оцінити сучасний стан і тенденції розвитку лісового господарства ДП “Новоушицьке лісове господарство” в контексті вимог часу.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати стан лісового фонду ДП “Новоушицьке лісове господарство”;
- проаналізувати особливості лісовідновлення та лісорозведення;
- подати особливості проведення рубок головного користування і лісовідновлювальних рубок, рубок догляду за лісом і санітарних рубок;
- розробити заходи щодо підвищення ефективності та якості лісокультурних робіт.

Об’єкт досліджень: лісовий фонд ДП “Новоушицьке лісове господарство”

Предмет досліджень – еколого-економічна оцінка лісоресурсного

потенціалу та діяльності ДП «Новоушицьке лісове господарство».

Методи досліджень Для вирішення поставлених завдань було використано наступні методи: аналізу та синтезу, логічного узагальнення, аналогій, порівняльного співставлення.

Наукова новизна досліджень. Одержано нові дані про стан лісового фонду ДП «Новоушицьке лісове господарство», проаналізувано особливості лісовідновлення та лісорозведення, проведення рубок головного користування і лісовідновлювальних рубок, рубок догляду за лісом і санітарних рубок. розроблено заходи щодо підвищення ефективності та якості лісокультурних робіт.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено заходи щодо підвищення ефективності та якості лісокультурних робіт. Матеріали дипломної роботи можуть бути використанні для підвищення ефективності діяльності ДП «Новоушицьке лісове господарство».

Апробація. Основні положення і результати досліджень обговорені й одержали схвалення на науковій конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної роботи у 2018-2019 навчальному році.

Публікації. Основні положення і висновки досліджень опубліковані у «Збірнику наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної роботи у 2018-2019 навчальному році».

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота викладена на 70 сторінках основного друкованого тексту та складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 42 найменування.

ВИСНОВКИ

1. Враховуючи ситуацію яка слалася в лісовому господарстві країни та з метою вирішення проблеми екологічно збалансованого управління лісовим господарством як чинника стійкості соціально-економічного розвитку варто застосовувати комплексний підхід. Він дозволяє враховувати технічні, економічні, екологічні, організаційні, соціальні та інші аспекти управління, а також побачити їх взаємозв'язок.

2. Площа пошкоджених в розсадниках посівів становить 2,106 га. в т.ч. під впливом кліматичних факторів - 0,674 га, хворобами – 1,282 га, шкідниками - 0,15 га. На пошкоджених площах проведено хімічну обробку. Крім того з метою профілактики борошнистої роси проведено хімічну обробку в розсадниках (оприскування сiянцiв дуба фундазолом та джерелом) на площi 1,021 га., в переводi на однократний обробiток.

3. ДП “Новоушицьке лісове господарство” в останні роки практикує підготовку ґрунту під лісові культури наступного року плугом ПКЛ-70, що забезпечує відсутність трав'яного покриву в ряду близько 1 року. Створюються лісові культури в підприємстві ручною посадкою чистих рядів дуба чи посівом жолудя розміщенням 6 x 0,7м.

4. В ДП “Новоушицький лісгосп” перелік дерев проводиться відділом лісового господарства на чолі з головним лісничим. Перелік ведеться смугами шириною 20 – 30 м залежно від густоти деревостану. При цьому один чоловік рухається краєм смуги та заносить данні переліку в перелікову відомість , а один, або два чоловіки рухаються по смузі , вимірюючи мірною вилкою діаметри дерев, називаючи породу, категорію технічної придатності дерева і ступінь товщини та наносить мітки на корі стовбурів різаком.

5. Лісосічні роботи розпочинаються з прорубки трелювальних волоків, при цьому дерева спилюють на рівні ґрунту. Валку дерев на пасіках починають після закінчення трелювання лісу з волоків. Висота

пнів на пасіках не повинна перевищувати 10 см. Для трелювання деревини в ДП “Новоушицький лісгосп” застосовуються трактори МТЗ-82 з трелювальними навісними пристроями (гідрозахват).

6. Відвід ділянок під суцільні санітарні рубання проводиться тільки після того, коли ці насадження були обстежені спеціальною комісією, яка дала дозвіл на їх проведення. Відвід ділянок проводиться в рік проведення рубки. Проводиться суцільний перелік дерев по категоріях крупності і техн. придатності, відбираються до 9 моделей для встановлення розряду висот, дерева призначені в рубку не клеймуються.

Пропозиції

На поточний момент часу залишається важливою проблема організації еколого-збалансованого управління лісгосподарською діяльністю, в основу якої закладено розширене відтворення лісів на основі інноваційних технологій в лісівництві та лісозаготівлях, будівництво лісової інфраструктури, лісовпорядкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобылев С. Н., Ходжаев А. Ш. Экономика природопользования. М.: ИНФРА-М, 2008. XXVI, 501 с.
2. Боровских, Б. А. Планирование природопользования: вопросы методологии. Москва: Экономика, 1979. 168 с.
3. Варанкин, В. В. Методологические вопросы региональной оценки природных ресурсов (на примере лесосырьевых ресурсов). Москва: Наука, 1974. 239 с.
4. Васильев, П. В., Прокопий В. В. Экономика использования и воспроизводства лесных ресурсов /. Москва: Издательство Академии наук СССР, 1963. 483 с.
5. Власюк В. Н. Экономическая оценка санитарно-гигиенической роли леса. М. : Лесн. пром-сть, 1969. 152 с.
6. Воронин, И. В. Экономика лесохозяйственных предприятий. Москва: Лесная промышленность, 1976. 88 с.
7. Гирусов Э. В. Экология и экономика природопользования. М.: ЮНИТИ, 1998. 455 с.
8. Гофман, К. Г. Экономическая оценка природных ресурсов в условиях социалистической экономики. Вопросы теории и методологии. Москва: Наука, 1977. 237 с.
9. Дребот О.І., Шершун М.Х., Шкуратов О.І. Збалансований розвиток лісового сектору економіки в контексті європейської інтеграції України: [монографія]. К.: Аграрна наука, 2014. 317 с.
10. Загальна характеристика лісів України // Офіційний веб-сайт Державного агентства лісових ресурсів України. 01.04.2016. http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=62921
11. Загальна характеристика лісів України: / Офіційний веб-сайт Державного агентства лісових ресурсів України. [:http://www.dklg.kmu.gov.ua.](http://www.dklg.kmu.gov.ua)

12. Кислова, Т. А. Экономические категории в лесном хозяйстве. Львов: Вища школа, 1988. 165 с.
13. Коваль Я. В., Антоненко І. Я. Економічна (грошова) оцінка природних ресурсів лісового фонду України: теорія, методологія, методика. К. : РВПС України НАН України, 2004. 163 с.
14. Коваль Я. В. Економічна оцінка лісових ресурсів: методологія, методика, практика К. : РВПС України НАН України, 1998. 44 с.
15. Кожухов, Н. И. Экономика воспроизводства лесных ресурсов. Москва: Лесная промышленность, 1988. 264 с.
16. Коробиевский, Л. А. К вопросу о стоимостной оценке лесных насаждений // Материалы межвузовской лесозащитно-экономической конференции «Вопросы экономики лесного хозяйства». Воронеж: Воронежский лесотехнический институт, 1968. С. 206–213.
17. Костюкович, Ф. Т. Вопросы экономики и планирования лесохозяйственного производства. Минск: Государственное издательство БССР, 1960. 205 с.
18. Кравець П. В., Лакида П. І. Критерії та індикатори сталого управління лісами України// Науковий вісник. Збірник наук.-техн. праць УкрДЛТУ. 2002. Вип. 12.7. С. 146–158.
19. Лебедевич С. І. Методологічні основи формування екологічного менеджменту і екоаудиту в лісо виробничому комплексі України: Монографія. Львів: Камула, 2005. 256 с.
20. Лобовиков, Т. С. Лес как экономическое явление // Материалы межвузовской лесозащитно-экономической конференции «Вопросы экономики лесного хозяйства». Воронеж: Воронежский лесотехнический институт, 1968. С. 126–140.
21. Медведева О. Е., Касьянов П. В., Петров А. П., Воронков П. Т. Аналитика. Оценка стоимости лесных земель. М. : МОК-ИНФОРМ, 2005. С. 4.

22. Нисслейн, Е. Владение землей и права собственности в условиях рыночной экономики: Доклады международной конференции ИЮФРО // Лесное хозяйство. 1993. № 2. С. 26–27.
23. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. Суми: ВДТ «Університетська книга», 2005. 759 с.
24. Петров, В. Н. Оценка леса как объекта инвестиций // Лесное хозяйство. 1996. № 2. С. 19–20.
25. Пінчук, Н. М. Економічна оцінка природних ресурсів [Текст] / Н. М. Пінчук // Фінанси України. 2005. № 5. С. 20–28.
26. Пономаренко, Т. І. Управління відтворенням лісових біологічних активів: обліково-аналітичне забезпечення [Текст]: монографія / Т. І. Пономаренко, В. К. Савчук. Київ: Аграр Медіа Груп, 2010. 218 с.
27. Рентні відносини в системі модернізації національної економіки / [за ред. Б.М. Данилишина]. К. : РВПС України НАН України, 2007. 518 с.
28. Синякевич, І. М. Економіка галузей лісового комплексу [Текст] / І. М. Синякевич. Львів: Світ, 1996. — 184 с.
29. Сільське, лісове та рибне господарство. / Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. : www.ukrstat.gov.ua
30. Статистичний щорічник України за 2015 рік К.: Держстат. 2016. 598 с.
31. Струмилин С. Г. О цене «даровых благ» природы // Вопросы экономики. 1967. № 8. С. 60–72.
32. Трубников, М. М. Экономическая спелость леса и ее хозяйственное значение // Материалы межвузовской лесоэкономической конференции «Вопросы экономики лесного хозяйства». Воронеж: Воронежский лесотехнический институт, 1968. С. 44–55.

33. Туркевич, И. В. Кадастровая оценка лесов. Москва: Лесная промышленность, 1977. 168 с.
34. Туркевич, И. В. О продукции лесного хозяйства, методах ее планирования и учета // Материалы межвузовской лесоэкономической конференции «Вопросы экономики лесного хозяйства». Воронеж: Воронежский лесотехнический институт, 1968. С. 169–174.
35. Федоренко Н. П. Природопользование в системе социалистического производства. М. : [б.и.], 1979. 40 с.
36. Федоренко, Н. Об экономической оценке природных ресурсов // Вопросы экономики. 1968. № 3. С. 94–103.
37. Фурдичко О.И. Агроэкологія.: К.: Аграрна наука, 2014. 400 с.
38. Хачатуров Т. Об экономической оценке природных ресурсов // Вопросы экономики. 1969. № 1. С. 5–9.
39. Черемушкин, С. Д. Теория и практика экономической оценки земли ресурсов. Москва: Соцэкгиз, 1963. 279 с.
40. Шимова О. С., Соколовский Н. К. Экономика природопользования. М.: ИНФРА-М, 2005. 377 с.
41. Шкуратов О.І. Оцінка конкурентного потенціалу лісгосподарських підприємств // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2013. Вип. 23.03. – С. 309–314.
42. Kimmins J.P. Forest ecology. A Foundation for Sustainable Forest Management and Environmental Ethics in Forestry / J.P. Kimmins. – Saddle River, N.J.: Prentice Hall, 2003. 720 p.